

Az eredmény pontossága hosszabb vonalak mérésénél csökken, úgy hogy legpontosabb eredmény származik, ha a mért vonalak 40—60 öl hosszúak.

Az ekként készített távolságmérő léczcel 3 nyáron át teljesítettem erdőgondnoksági kerületemben (Háromszékmegye, sepsi- és miklósvári járásaiban) részletes felméréseket; s úgy az eredmény pontossága, mint a munkálat czélszerű és gyors keresztülvitele tekintetében ezen mérési módot — szigorú és lelkiismeretes eljárás mellett — messze felülállónak tapasztaltam a korábbi években teljesített lánczméréseknél; mi a felvételek alapján készült részletes térképek felülvizsgálatánál, illetőleg a próbavonalak tényleges utánmérésénél is tapasztaltatott.

A *Syringa Josikaea*, Jacq. fil. faji önállóságáról.

Irta: Flatt Károly, urad. tisztartó Alsó-Lugoson.

Dendrologiai szempontból tagadhatatlan, hogy a *Syringa Josikaea* legkiválóbb érdekességű hazai cserjénk. Már maga az az egyetlen körülmény, hogy ez a cserje hazánkon kívül a világ semmiféle részéből sem ismeretes, elég ok arra, hogy a haza dendrologiai kincsének tekintsük s reá büszkék legyünk.

E jeles cserje feltünése is eléggé érdekes. Első felfedeztetését egy sejtetem, legnagyobb fűvészünk Kitaibel sejtelve előzte meg, a kinek a magyar nemzeti muzeumban őrzött kéziratában (Oct. Lat. Nr. 80.) a következő sorok találhatók:

„*Syringa prunifolia*, Kit. Ita interea pro conservanda memoria nomino, quae ad viam Munkácsino Leopoli (Lemberg) ducentem inter Felső-Hrabonitza et Pudpolócz in cottu Beregh crescit, foliisque Pruni distincta, referente Dre Bulla.“¹⁾

¹⁾ Dr. Borbás Vincze: „Természet-rajzi füzetek.“ 1884. p. 75., és „Erdészeti Lapok“, 1885. IV. füzet, p. 396.

Ezóta mintegy husz év mult el, mig végre Jósika báróné a kolos-megyei csucsa völgyben a Sebes folyó mellett saját jószágán e növényt felfedezte, melyet aztán Jacquin fil. az ő tiszteletére nevezett el. E cserjének első tudományos közlését illetőleg, hazai fűvészeink közt eltérők a nézetek. Némelyek első forrásul a Reichenbach „Plantae criticae“-jét (1830. (?) Nr. 1049.) tekintik, mások a „Flora“ 1831-ik évfolyama (XIV. 1. p. 67.) mellett foglalnak állást.

E publicatiók után növényünket több hirneves fűvész karolta fel; így Reichenbach „Flora germ. excursoria“ 1831, p. 432., Bluff. et Fingerh. „Comp. Flor. Germ.“ 1., 1. p. 15.; Michael Fuss in „Joh. Chr. Gottl. Baumgarten Enumerationis Stirpium Transylvaniae Indigenarum Mantissa I.“ (Cibini, 1846, p. 2. post urum 15.); Dr. Moric Willkomm „Forstliche Flora von Deutschland und Österreich“, p. 566.; Reichenbach képet is közölt róla („Plant. crit. VIII. f. 1049.), Steudel pedig „Nomenclator botanicus“-ába is felvette, hozzáadván a *Syringa vinctoifolia*, Baumg. mpt. synonymot.

1854-ig csupán ez az egyetlen termőhely volt ismeretes. A magyar nemzeti muzeum több példányain ez áll: *Culta Hermannstadt*; tehát oda csak átplántálták s Szeben, mint *classicus* termőhely szóba nem jöhet.

1854-ben Janka Viktor Feketető és Bánffy-Hunyad között ismét feltaálta²⁾; ezek a termőhelyek azonban még mindig csak a Királyhágón-túlra: Erdélyre szoritkoztak.

Ismét mintegy 27 évnek kellett elmulnia, hogy a Jósika-féle orgonafa újabb termőhelyeire reá akadjunk.

1880-ban Simonkai Lajos találta Feketető mellett³⁾, ez tehát az első adat, mely cserjénknek a Királyhágón innen

²⁾ „Oesterreichische Botanische Zeitschrift“, IV. 188.

³⁾ „Természetráji füzetek“, V. p. 44.

való előjvetelét bizonyítja. Ez időktől fogva többen találták a *S. Josikaea*-t, így

1881-ben Tomcsányi Gusztáv erdész Ungmegyében, a kis-pásztélyi és lyutai völgyekben találta⁴⁾.

1884-ben Borbás Vincze Kitaibel kéziratából, valamint az ungmegyei termőhelyből kétségtelenül elének állítja, hogy Kitaibel *Syringa prunifoliá*-ja nem más, mint a *S. Josikaea*⁵⁾.

1885. május hóban nekem sikerült a remeczi „Lunka Kotuni“ környékén reá akadnom⁶⁾. Ugyanez évben Janka Viktor Mármarosban Kelecsény mellett⁷⁾ s dr. Simonkai Lajos⁸⁾ az Aranyos forrás vidékein Szkerişora és Albák között találta.

A mult, 1886-ik évben ismét két új termőhelyre akadtam: az egyik Remecz községe Sipotye völgrében a „Magas“ hegy lábánál, az ugynevezett „Pareu-Freguczár“ körül van, ez a leggazdagabb termőhely (mintegy 1000 vadon növő fiatal példány); a másik a belényesi erdőben a „Piatra Bulzi“ nevű szikla alatt, a Jád folyó mentén. Ezekén a termőhelyeken több száz példányt gyűjtöttem, s gyümölcsös ágakat is, melyeket dr. Borbás Vincze ur a „Flora exciss. aust.-hung.“ részére küldött el. Ugyanebben az évben Csató János nagy-enyedi alispán ur az Aranyos völgyében Albák körül gyűjtötte és Skofitz czimű lapjában rövid jelentést is közölt róla⁹⁾.

⁴⁾ Klein Gyula: „Természettudományi Közlöny“, juliusi füzet, és „Botanisches Centralblatt“, VIII. p. 124. — Dr. Borbás V. „Erd. L.“ 1882. p. 880.

⁵⁾ Dr. Borbás V.: „Természettudományi Füzetek“ 1884. VIII. Pars 2. p. 75. és „Erdészeti Lapok“ 1885. IV. füzet, p. 396.

⁶⁾ „Erdészeti Lapok“ 1886. II. pp. 141—150.

⁷⁾ „Oesterreichische Botanische Zeitschrift“ 1885.

⁸⁾ Dr. Simonkai Lajos saját írásbeli közlése.

⁹⁾ „Oesterreichische Botanische Zeitschrift“, 1886. p. 249.

Ezideig tehát a *S. Josikaea* hazánk négy megyéjében terem biztosan, u. m. Kolozs-, Bihar-, Ung- és Máramaros megyékben. És ha az „Erdészeti Lapok“-ban¹⁰⁾ kifejezett kérelmem csak tizedrészben is viszhangra talál: meg vagyok róla győződve, hogy most már több egyéb termőhelyről is volna tudomásunk.

Ezen felsorolt idők alatt a *S. Josikaea* irodalma is természetesen nagyobb tért hódított. Így Decaisne is felvette növényünket az ő „*Monographie des Genres Ligustrum et Syringa*“¹¹⁾, továbbá Schur „*Enumeratio plantarum Transylvaniae, etc.*“ (p. 451. Nr. 2428.) című művében. Feltűnő azonban, hogy hazai fűvészeink ez érdekes növényünket nem sok figyelemre méltatták. Hazslinszky: „Magyarhon edényes növényeinek fűvészeti kézikönyve“ (1872) című művében említést sem tesz róla. Neilreich: „*Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefässpflanzen*“ című műve 155. lapján a kétes növényeket jelző apró betűs szedéssel említi fel; végre az is feltűnő, hogy a Schur-féle „*Enumeratio*“-nak legujabb (1885) kiadása is csupán csak a Csúcsa melletti Sebes-völgyet említi, mint a *S. Josikaea* egyedüli termőhelyét.

Ily körülmények között ne csudálkozzunk, ha különösen a külföld némi tartózkodással viseltetik növényünk faji önállósága iránt.

Mielőtt a Jósika-féle orgonafát fajilag méltatnám, az eddig rendelkezésemre szolgáló tapasztalati adatokból levonom következtetéseimet, melyekre tárgyam további folyamán hivatkoznom kell.

1. Egy tekintet hazánk térképére azonnal szemünkbe állítja, hogy a *S. Josikaea* ezideig a 40—42 keleti hosz-

¹⁰⁾ 1886. II-ik füzet, p. 146.

¹¹⁾ In „*Nouvelles Archives du Museum d'histoire naturelle*“, XII. pp. 1—45. Paris, 1879, ábrával.

szuság és 46·7—48·7 északi szélesség között, tehát két quadratgradus között terem.

2. Ezen a térségen belül ott fordul elő, a hol az átlagos tavaszi hőmérsék 8—10 C⁰, a nyári 16—21 C⁰, az őszi 8—11 C⁰ és a téli 3—4 C⁰.

3. Az évi átlagos csapadék az eddigi termőhelyeken 85—100 cm.

4. A tengerszin feletti magasság 300—500 m.

5. Kőzete legnagyobbbrészt gránit-, mész-, és Grauwackegörgetegből áll. Végre

6. a *S. Josikaea* feltűnően viz mellett vagy legalább ennek közelében szeret tenyészni.

* * *

1885 ben M. A. Franchet egy kis értekezést bocsátott közzé; „Observations sur les *Syringa* du Nord de la Chine¹²⁾”. E művecskéjében szerző a *discolor* levelű *Syringá*-kat összefoglalván, azon eredményre jut, hogy a *Syringa Emodi*. Wallich, csak molyhos alfaja a (pelyhes) *Syringa villosa*-nak, s hogy a *S. Josikaea* csak synonymja a *S. Emodi*-nak.

Ha ez igaz lenne, akkor a Jósika-féle orgonafa többé nem *endemicus* növénye hazánknak, s vele együtt neve is a feledésre kárhoztatott synonym-lomtárba kerül, mert a Wallich elnevezésének ez esetben határozott prioritása volna a Jacquuin f.-é fölött.

Franchet fenti művecskéjében ezeket írja: „A mi ezt a két *discolor*-leveles *Syringá*t illeti, én hiába kerestem egy oly világos bélyeget, mely a *S. Emodi*-t a *S. Josikae*-től biztosan megkülönböztetni engedné. Ugy látszik, hogy sem De Candolle-nak az ő „*Prodromus*“-ában, sem Desaisne-nek az ő „*Monographia*“-jában nem volt szándékukban ezt a két

¹²⁾ „Extrait du Bulletin de la Société philomatique de Paris“; Séance du 25. Juillet, 1885. — 7 pp. 8°.

orgonabokrot összehasonlítani. Tudjuk, hogy a *S. Josikaea* csupán Magyarország egyetlen helyéről: Erdélyből ismeretes (!); ezen elkülönítése a természetnek már kétséget gerjeszt faji önállósága iránt. És ezen kétség nem oszlik el, ha megfontoljuk, hogy a két növény közti különbséget: sem a levél alakjából (mely tökéletesen azonos a Himalaya igen sok példányaival s változik a „tojásdad“-tól a „tojásdad-hosszúkás“-ig), sem pedig a fűrt alakjából (mely a rövid és gyakran elkülönült ágaktól keskeny és szakgatott marad) nem tudjuk kifejezni. Ez az alak észleltetett sok példánynál, melyeket *Jacquemont* Kashmírból kapott, s melyek a párisi muzeumban 445¹. szám alatt találhatók. A virágok színe nem nagyon jellemző; igaz, hogy gyakran elég fehérek, mint a *S. Emodi*-é, de nem ritkán láthatók a violaszín közönséges árnyalataival is; végre a két növéynél (egyik szerző sem mondotta) ugyanazon molyhosságot (?) találjuk a levél főerezetén és alsó lapján. De nincs itt helye tovább fűznöm az összehasonlítást, azért csak azon rendkívüli (?) hasonlóság jelzésére szoritkozom, mely ezen két növény között feltalálható.“

Mielőtt *Franchet* ezen felületes elmefuttatását bonczoló kés alá venném, közlöm a *S. Emodi* ismertetését, a mint ez *Hooker*: „*Flora of British-India*“ (III. part. Decemb. 1882) 605-ik lapján olvasható :

„2. *S. Emodi*, *Wall. Cat.* 2831; levelei 2—5“ hosszúak, ellypticusok vagy tojásdadok, alul fehér mezűek; a fűrt tömött, a virágok gyakran csomósak¹³). — Az alhavasi Himaláján, 9—12.000 láb magasan, Kashmirtól Kumaonig (*Wallich*, *Falconer*, etc.).

¹³) *Royle*, III. 267, t. 65, fig. 2.; *D. C. Prodr.* VIII. 283; *Bot. Reg.* XXXI. (1845), t. 6.; *Brand. For. Fl.* 306; *Decaisne*: in *Nouv. Arch. Mus.* 2. Sér. II. 40.

Nagy cserje; levelei $1\frac{3}{4}$ — $3\frac{1}{2}$ '' hosszúak, mindkét végükön hegyesek; másodrendű levélerek alul kiemelkedők, hálózatosak; a levélnyél $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ '' hosszú. A fűrt tömött virágzatú; murvai lándzsásak, rendesen észrevétlenek, de azért mindig jelen vannak; virágnyel gyakran semmi, néha $\frac{1}{8}$ '' . Kehely $\frac{1}{8}$ '' , majd nem csonkított, kissé pelyhes vagy majdnem kopasz. Szirom vereses vagy fehér; a szirom csőre $\frac{1}{4}$ '' , a karéjok $\frac{1}{5}$ '' . Tok $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ '' , hengeres, kétmagvu, hegyes."

Már most nézzük, mit mond tulajdonképen Franchet?

Azt mondja, hogy mindkét Syringá-nál a levelek tojásdadok vagy tojásdad-hosszukásak, továbbá, hogy a fűrt keskeny és szakgatott. A virágok színéről azt állítja, hogy nem nagyon jellemzők: gyakrabban elég fehérek, mint a S. Emodi, de nem ritkán a violaszín is előfordul, s hogy a levél alsó lapja mindkét növénynél hasonló molyhosságu(?). Tehát ő, a mint látjuk, nagyon keveset mondott s alig csalódom, ha azt hiszem, Franchet a S. Josikaea-nak színét sem látta; sőt kétlem, hogy cserjénknek jó és autentikus leírása valaha keze ügyébe került.

Maga az a körülmény, hogy a discolor-levelű Syringák levelei valamennyien többé-kevésbé „tojásdadok“ vagy „tojásdad-hosszukásak“, továbbá, hogy a virágzat keskeny, szakgatott fűrtalaku, senkit, különösen fűvészt nem jogosíthat fel arra, hogy a növény-geographia axiomáit semmibe sem véve, egy faj alá egyesítsen oly növényeket, melyek Chinában, Kelet-Indiában és Magyarországon (de valamennyi helyen elszigetelve) tenyésznek, a nélkül, hogy megmagyarázná: miként keletkeztek a három termőhely közti óriási hézagok. Sőt, ha ezen óriási hézagosságoktól eltekintünk is, az csak nem valószínű, hogy a 30-dik szélességi fok alatti Himalayán 12.000 láb magasban növe, vagy a 40-ik szélességi fok alatt Chinában termő növény a mi cserjénkkel — mely, a mint már említet-

tem a 46·7—48·7 szélességi fok alatt 300—500 láb magasságban nő, — egy kalap alá tartoznak!

A mi a virágok színét illeti, épen Franchet leírásából tudom meg, hogy a *S. Emodi* gyakrabban fehér; e tekintetben tehát többet mond mint Hooker (l. c.), a ki szerint a „corolla purplish or white“. Igaz ugyan, hogy a *S. Josikaea* leírásában Fuss Mihály¹⁴⁾ is mond majdnem ennyit, mert szerinte a „corolla lilacino-rosea, passim albido-violacea“; azonban ezek között én mégis nagy különbséget látok, mert én a *S. Emodi*-t (igaz, csak leírásból ismerem) oly színűnek képzelem, mint a minő a *Syringa albiflora*, Opiz, a kertjeinkben műveltetni szokott fehér virágú orgonafa; azután meg, ha Hooker a szint jobban nuancirozni akarta volna, azt írhatta volna: „whitish“, a mi annyit tesz mint fehéres. Fuss leírására nézve pedig megjegyzem, hogy én több ezer viritó ágat láttam a *S. Josikaea*-ból, melyek valamennyien lilaszínűek voltak.

Azt elismerem, hogy kivételesen a szirom fehéres-lila (albido-violacea) is lehet, (hiszen fehér holló is van!) hanem ezt a jelenséget a *S. Josikaea*-n én igen ritka „természet-játéká“-nak tartom.

Franchet nek eddig idézett czikkével végezvén, áttérék a *S. Emodi* azon jellemzésére, melyet róla Hooker (l. c.) közölt.

Hooker szerint a *S. Emodi* levelei mindkét oldalon hegyesek, a virágzat murvai lándzsásak, a kehely kevésbé molyhos vagy kopasz, a szirom csöve $\frac{1}{4}$ “, a karélyok $\frac{1}{5}$ “ hosszúak, a tok hegyes.

Ezen kivonatra — miután Franchet a mi cserjénket a *S. Emodi*-val egyesíti — szükségem van, hogy reá tegyem észrevételeimet; azért fent közölt soraival én is szembeállítom a *S. Josikaea*-t.

¹⁴⁾ „Flor. transs. excurs.“ Nr. 1997.

A *S. Josikaea*-nak levelei hegyes végűek, de alul — a hol a nyélbe átmennek — majdnem félkör vagy tojásdad alakúak, tehát alul nem végződnek hegyesen, mint a *S. Emodi*-éi; a mi cserjénk virágzatán murváknak nyoma sincs; a kehely sima, nem molyhos, s végre (és ez a fő!) a szírom csöve — a mint Borbás az „Erdészeti Lapok“ 1883. év folyamában kitüntette — legalább is négyszer hosszabb, mint a karéjok, míg a *S. Emodi* szírom-karéjai — a leírás szerint — alig rövidebbek a szírom csőrénél. Csekély nézetem szerint ez a legfontosabb megkülönböztetés! — Hooker a *S. Emodi* tokja csucsát hegyes végűnek állítja; alig csalódom, ha azt hiszem, hogy ő ez alatt azt a *mucro*-t értette, a tok csucsán a hasadás pontján a mi cserjénken is oly szembetűnő.

Franchet művecskéje negyedik lapján a chinai *Syringá*-t írja le; de mivel a *S. Josikaea*-val való összehasonlításait itt is folytatja, annál fogva szükségesnek látom ezt a részt is közölni.

„*S. Villosa*, Vahl, Enum. I. 38; DC. Prodr. VIII, 283. *S. Emodi*, Decaisne, Monogr. Ligustr. et Syr. 40 (quoad specimina Davidiana). Franch. „Plantae Davidianae“, pars I. Nr. 615 (non Wallich).

Hab. in montibus circa Pekin (Herb. du P. Incarville); in cacumine montis Ipehoachan, flor. jul. 1863. (M. l'abbé David, n. 2239).“ Következik a descriptio, melyből minket csak az érdekel, hogy ennél a növénynél a levél erezetéről így szól: „nervis secundariis utrinsecus 6—7““.

Ezután így folytatja: „E növény, virágzat és a tojásdad levélalkatra nézve teljesen hasonlít a *S. Josikaea*-ra, csak hogy az utóbbi levelei csupán közép erezetüknél igen finom-molyhosak, mely csak nagyító segélyével vehető észre; a *S. villosa* levelei többé-kevésbé elég hosszú szőrökkel fedvék.

Azok a példányok, melyeket David atya hozott, teljesen hasonlók P. d'Incarville-eihez, s részleteik sokkal alkalmatossabbak az összehasonlításra; a *S. villosa* kevésbé szép cserje, virágai lilaszínűek; ágai igen törékenyek s a kéreg a fiatal ágakon pettyes, sötét sárga, idősebbeken szürke; a fűt szorult és elég széles, pyramisalakú s némelykor elég sűrű, azaz teljesen olyképp variál, mint a *S. Josikaea* vagy a *S. Emodi*."

Ezen felhozottákhoz csak kevés megjegyezni valóm van; Franchet (egyéb különbözeteiktől: mint pl. a *S. villosa* levelei alsó lapjának pelyhessége, eltekintve,) a *S. villosa* levelein a másodrendű erek számát általában 6—7-re teszi, míg a mi cserjénknél ezek száma — és ezt hangsúlyozom, mert több száz példányt vizsgáltam meg — leggyakrabban 8—11. Csak a még ki nem fejlődött leveleknél találunk kevesebb, mint 8 eret, s ezt is nagyon ritkán.

Különben maga Franchet sem egyesíti cserjénket a *S. villosa*-val, melynek levelei (saját szavai szerint): „sont plus ou moins cuvertes d'asser longs poils” — s így, még csak az ágak színére és consistentiájára nézve folytatom pár szóval az összehasonlítást és e pont után elválok tőle.

A mi cserjénk fiatal ágai nem törékenyek, hanem hajlékonyak; a fiatalabbak pettyesek s világos szürkék, az idősebbek sötét szürkék.

Ezek volnának főbb vonásokban észrevételeim Franchet cikkére.

Hogy Franchet a *S. Josikaea*-t a *S. Emodi*-val egyesítette, ezt annak tulajdonítom, hogy ő a mi cserjénket — legalább alaposan — nem ismerte.

A *S. Josikaea*-t a *S. villosa*-tól mindig megkülönböztetik: hogy utóbbi levele alsó része hosszú szőröktől pelyhes, hogy a levelek másodrendű ereinek száma 6—7, hogy a cserje ágai törékenyek s fiatal korukban sötét sárgák — míg ellen-

ben a *S. Josikaea* leveleinek fonák oldala bár szürkés-fehér mezű, még csak molyhosnak sem nevezhető, a másodrendű levél-erek száma 8—11; a fiatal ágak hajlékonyak (nem törékenyek) s fiatal korukban világos szürkék.

A mi *Syringánk* a *S. Emodi*-tól csakhamar megkülönböztethető az által, hogy emennek virágai leggyakrabban fehérek, a *S. Josikaea*-éi ellenben (mondhatom, mindig) lila-színűek; hogy a mi cserjénk levelei ott, a hol a nyélbe átmennek, nem hegyesek, hanem félkör- vagy tojásdad-alakúak, hogy murvái nincsenek s végre, hogy a *S. Josikaea*-n a szírom karéjai legalább négyszer rövidebbek a szírom csőrénél, nem pedig majdnem akkorák.

Mindezeket összefoglalva bátran kimondom, hogy bizony a *S. Josikaea* Franchet czikke után is kedves hazánknak híres *endemicus* növénye, s hogy most is jól distinguált önálló faj, s az is fog mindenkor maradni.

* * *

Elismerem, hogy czikkem sokkal kimerítőbb s meggyőzőbb lett volna, ha összehasonlításaimhoz a növények részleteit s egyéb kisebb pontokat illetőleg több egyéb adatokkal rendelkezem vala, s ha különösen az igazi *S. Emodi*-t ismerem.

Ilyen szükséges adatokul kell tekintenem: a termőhely közelebbi ismeretét, a talajt, a virágzás és érés idejét s főleg a levél- és virágrügyek fejlődésének és alakulásának mozzanatait.

A *S. Josikaea*-t a gyökértől a rügyig s a levél- és virágtól a termésig beható figyelmemre méltatlan; ismerem e cserjét fejlődése és tenyészte minden szakában (bimbózás, virághullás, mag- és lombhullás), valamint ismerem általános természetét (habitus), mezét, különféle dimenzióit és általános környezetét.

A mi e cserjék gyökér-alakját illeti, ez erős, megnyult és kúszórhizoma, mi arra vall, hogy tápszereit e növény (a mint hogy úgy is van) kő-tördelékes helyeken szedi. Számos növényt kiástam, de a gyökér-alak mindig egyforma volt, s az eddigi termőhelyeket fontolóra véve, nem is lehet ez más-ként. A fonál-alaku gyökszálak a rhizomának sokszor igen távoli pontjaiból törnek elő, jeléül annak, hogy a növény a kő-tördelék alatt küzd, ott kapaszkodik a hol tud, a hol helyt talál.

Kutatásaim közepett igen sok idős példányra akadtam, bárha a legnagyobb rész fiatal volt. Ezen idős példányok gyakran sűrű mohával fedettek, s alakjukra nézve girbe-gurba cserjék, tehát nyomorékoknak mondhatók.

Egy ilyen idősebb példányról pontos méreteket vettem le, melyeket itt közlök:

törzs alul	15.5 cm. átmérőjü,
a hol a két alsó ág kiágazik	22.0 „ „
az egyik ág vastagsága	10.0 „ „
a másik ág vastagsága	4.5 „ „

E cserje magassága 3.58 méter, tehát ritka hatalmas példány; megjegyzem, hogy kisebb méretek mellett sokkal magasabb példányok is előfordulnak.

1886. évi márczius hó 27-én termőhelyeimről rügyeket is hoztam haza, hogy itthon kényelmesebben megvizsgálva őket, a Dietz-féle „rügy-kulcs“-ban elhelyezni megkísérthessem. Ezen időben a *S. Josikaea* rügyei még csak nem is fakadtak, jóllehet a kertemben levő *S. vulgaris* rügyei már a leveleket is kibontani kezdték.

A különbség már első tekintetre szembetűnő. Nevezetesen a *S. vulgaris* tető-rügyei (a középső- vagy vezérrügy elsatnyulása folytán) párosak, a *S. Josikaea*-éi ellenben (a vezérrügy mellett való oldalrügyek elsatnyulása folytán) magánosak.

Dietz Sándor „rügy-kulcs“-át elővéve, azonnal feltűnt nekem, hogy ott a *S. Josikaea* nincsen felvéve. A vezérrügyek kétféle fejlődése folytán a két *Syringa* a „rügykulcs“ 83-ik pontjánál már elválík egymástól. E ponttól nézetem szerint a következő ut lenne követendő:

„83. Csúcs-rügy magános. 88.

88. A rügy 4-több pikkelyekkel van fedve. 92.

92. Rügyek a pikkelyel lazán vannak fedve. 93.

93. Levél-ripacs egy-edény-nyalábu. 94.

94. Bél kerek.“ (Dietz-nél stb. stb. . . . *Ligustrum vulgare*.)

— Bél kerek. A rügyek tojásdad-kúposak, hegyesek; a csúcsrügyek mindig nagyobbak, az oldalrügyek kifelé állanak, rozsdá-barnák, kopaszok. Pikkelyek hegyesek. *Syr. Josikaea*.

E szerint Dietz „rügy-kulcs“-ában a *S. Josikaea* a *Ligustrum vulgare* után következne. — Én a *S. Josikaea* rügyeit összehasonlítottam mind a *Ligustrum vulgare*, mind pedig a *S. Vulgaris*-szal, s ez a kísérlet engem kielégített. E szerint tehát én a *S. Josikaea*-ban azon átmeneti alakot látom, mely a *Syringa*-nemet a *Ligustrum*-nemmél köti össze. Lehet, hogy valamennyi *discolor*-levelű *Syringa* ehhez az átmeneti alak-körhöz tartozik.

Teratologiai eseteket is jegyeztem fel; így tapasztaltam, hogy a *S. Josikaea*-n a három- vagy ötkaréju szírom (*corolla tri-, vel quinque loba*“) nagyon gyakori, s hogy az ágak csúcsain olykor mind a három rügy teljesen kifejlődik, s egymáshoz tökéletesen hasonló.

A talaj az eddig ismert termőhelyeken, kivétel nélkül a már említettem, tördeléses kőzetek egyike.

A *S. Josikaea* virágzási ideje ápril második felével kezdődik és május végéig tart; gyakran azonban még június derekán is találhatni virágos ágakat.

A kétmagu vagy kétrekeszű tok-termés julius és augusztus hónapokban érik.

A S. Emodi virágzási és érési idejére nézve nincsenek adataim, de azt hiszem, hogy ezen idő sokkal későbbben következik be; 12.000 lábnyi magasságban alig lehet ez másképp. A S. villosá-ra nézve maga Franchet jegyzi meg, hogy virágzási ideje julius hónapra esik.

Ezek után azon nyugodt meggyőződéssel végezem soraimat, hogy a S. Josikaea teljesen distinguált magyar endemikus faj, melynek első publikációjaként — dr. Borbás Vincze urral egyetértve — a „Flora“ 1831-ik évfolyamának 57-ik lapján közölt ismertetést fogadom el.

L a p s z e m l e.

(Lmk.) A tölgymakk csirázó képességének megvizsgálására, illetőleg az egészséges makknak a megromlottól való elkülönítésére sokan ajánlották a vízbe sülyesztést, de az erdészeti írók nézetei ezen kérdésre vonatkozólag igen eltérők voltak, mert a míg némelyek az elkülönítésnek ezt a módját biztosnak tartják, mások ismét megbizhatatlannak mondják; ezen eltérő nézetek arra indították dr. Grundner braunschweigi főerdészt, hogy ezen irányban kísérleteket tegyen. Kísérleteinek eredményeit az „Allgemeine Forst- und Jagdzeitung“ idei május havi füzete után a következőkben közöljük.

Az egyik kísérletnél 960 szem jól kiszáradt kocsányos tölgy makkot dobott egy vízzel telt edénybe s a makknak legnagyobb része vagyis 815 darab azonnal víz alá sülyedt, csakis 145 szem maradt a vízen úszva.

A makkok további megvizsgálása azt igazolta, hogy a fenékre sülyedtek közül 788 szem egészséges volt, 27 szem ellenben csirázó képességét elvesztette s a mellett nagy részt férges is volt. A víz felszínén maradt 145 szem makk közül, 54 volt csirázó képes, 91 darab ellenben romlott; ez utóbbi 54 szem makk nagy része a legkisebbek közé tartozott, egy rész azonban oly közép nagyságu makkokból állott, melyeket szemre is bárki egészségeseknek tartott volna. Az eredmény százalékokban kifejezve a következő: